

Vormingscentrum BEUKBERGEN

Het Nationaal Monument Kamp Amersfoort verzorgt niet alleen rondleidingen voor algemeen publiek en bijvoorbeeld scholieren, maar tevens voor uniformdragers als Defensie- en politiepersoneel. Een deel van de bezoekende militairen doet dat vanuit een bijeenkomst in Beukbergen. Het vormingscentrum organiseert conferenties waarin het draait om onderwerpen als zingeving, bewustwording en het maken van keuzen, maar ook om begrippen als macht en gezag en de praktische betekenis van tolerantie en acceptatie. Ook de expertise van Kamp Amersfoort wordt aangesproken. Vanuit de geschiedenis van het kamp worden lijnen naar het heden doorgetrokken. Ervaren rondleiders leggen accenten waar dat past. Dan wordt duidelijk waarom moet worden vastgehouden aan zekere normen en waarden en het belang van de juiste keuzen.

Door Karel Kreuning

De oorsprong

Het landgoed Beukbergen stamt uit de 17^e eeuw. Aanvankelijk lag het langs een karrenspoor dat toen de verbinding was tussen Utrecht en Amersfoort. De omgeving daaromheen was een grotendeels woest en onontgonnen natuurgebied. Pas toen aan vermogende particulieren vierkante percelen werden weggegeven en zij daarop een villa bouwden, een zichtas aanlegden en het perceeldeel van de weg bestraatten, ontstond in de Gouden Eeuw van Holland het begin van landgoed Beukbergen. Nadat baron Sloet van Oldruitenborgh en zijn vrouw, de baronesse D'Ablaing Goessenburg, in 1910 de huidige villa van Beukbergen op de fundamenten van twee oudere huizen lieten optrekken, woonde de familie er dertig jaar. Daaraan kwam een einde toen in 1940 de Duitsers de villa in beslag namen. Na afloop van de oorlog werd het grote huis nog korte tijd bewoond door de Canadezen.

Het eerste vormingscentrum

Na hun vertrek was het pand dermate uitgewoond dat de familie Sloet er niet in wilde terugkeren. Nadat zij Beukbergen te koop aanboden, werd het toenmalige landgoed met sponsorgeld van Philips in 1948 aangekocht door een aantal dominees, die - om hen geestelijk te kunnen ondersteunen - in de tweede wereldoorlog meegingen met militairen die krijgsgevangen waren gemaakt door de Duitsers.¹ Het groepswerk, vormingswerk voor militairen is daaruit ontstaan. Na de renovatie van de villa werd het eerste vormingscentrum bij de krijgsmacht geopend door oud-minister Mr J. Meynen en op deze plek begonnen met het toen nog enkel protestants vormingswerk met en voor militairen.

Weerbaar tegen verscheidenheid

In deze alleen nog protestantse periode werden er zelfs kerkdiensten gehouden. De erediensten waren verplicht, je moest er heen. In die tijd van verzuiling golden vooral de strijdbaarheid en de protestantse identiteit. Militairen moesten niet alleen weerbaar zijn tegen de communisten, maar zo ook tegen de rooms-katholieken en socialisten. Met het ontplooiën van hun eigen vormingswerk binnen Defensie kregen de rooms-katholieke GV De Vlasakkers en in de jaren '60 de humanistische GV in Driebergen het Coornherthuis. Al zal er best overleg zijn geweest, er was nog geen sprake van samenwerking.

Onder één dak

Die kwam pas tot stand in de negentiger jaren, toen Defensie gedwongen door bezuinigingsmaatregelen, op samenwerking aanstuurde. Na heel veel moeite - ieder hechtte veel aan behoud van de eigen gezindheid - kwam het pas in 2000 zover, dat er een interdenominatief aanbod van geestelijke verzorging was. Nadat er op 19 december 2000 een convenant werd gesloten tussen de Staat der Nederlanden en de stichting 'Beukbergen', als de juridische eigenaar van het landgoed, brachten de drie stichtingen per 1 januari 2001 het vormingswerk onder

¹ De opdracht voor renovatie kwam van de nieuwe eigenaar van het landgoed - de op 27 juni 1948 opgerichte Stichting tot Steun van de Protestantse Geestelijke Verzorging bij de Nederlandse Strijdkrachten.

op Beukbergen om met een gemeenschappelijke huisvesting de samenwerking tussen de stichtingen en de betrokken geestelijke verzorgers te optimaliseren.

De Jos-dagen

De verscheidenheid aan levensbeschouwingen kon alleen goed functioneren met een goede teamgeest. Daartoe werd met allerlei teamdagen, en onder leiding van en met speciale dank aan de buitenstaander Jos van Genugten, veel aandacht besteed aan teambuilding. Omdat juist hij veel heeft betekend voor de groepsvorming, mensen wist te overtuigen van het nut zich bloot te geven en respect voor elkaar te creëren en te kweken, bestaan er nog steeds - zoals die genoemd worden - Jos-dagen. Zonder de eigen overtuiging te verloochenen, wordt er met respect omgegaan met die verscheidenheid daaraan. Juist omdat er over de hele lijn heen dezelfde methoden en werkvormen worden gebruikt, blijkt dat in de praktijk van het vormingswerk, dus met de conferenties die er worden gegeven voor de militairen, geen enkele rol te spelen.

Zingeving

Met een rustige en vertrouwde gelegenheid wil Beukbergen Defensiepersoneel in de gelegenheid stellen om door middel van gesprekken bij elkaar op verhaal te komen. Want door met elkaar te praten en levenservaringen of daarmee samenhangende levensopvattingen te verwoorden, kan men meer vertrouwd raken met zichzelf en met de ander. Dit versterkt niet alleen op positieve wijze de persoonlijke beleving van zingeving, maar ook die van een groep. Met betrekking tot zingeving kunnen vier dimensies worden onderscheiden, namelijk de dimensie van het perspectief, waarbij het gaat om het levensdoel dat iemand of een groep heeft. Daarnaast de morele dimensie als levensoriëntatie aan de hand van persoonlijke- of groepswaarden. Verder de identiteitsdimensie met oog op zelfrespect, zelfwaardering en het gevoel van eigenwaarde, als individu of als groep. En tot slot de contingentiedimensie, dat wil zeggen het vermogen om grip te houden op het eigen bestaan door zo goed mogelijk te leren omgaan met al wat op je levenspad komt en dan vooral tijdens cruciale momenten.

Visie

Deze vier dimensies van zingeving - zo valt al te lezen in het Jaarschrift 2008 van Beukbergen - zijn terug te vinden in de visie op het vormingswerk, zoals die op Beukbergen gehanteerd wordt. De visie luidt: "Met het vormingswerk beogen wij in groepsverband een proces van bewustwording te stimuleren in de persoonlijke ontwikkeling van de militair, zodat deze komt tot een kritische waardering van zichzelf en zijn situatie en tot een gerichte hantering van de mogelijkheden in zijn situatie, gevoed en gedragen vanuit zijn eigen innerlijke overtuiging. Waardevolle uitgangspunten hierbij zijn voor ons: gastvrijheid, mensgerichtheid, betrokkenheid, openheid, respect en ook wel de drie V's genoemd: veiligheid, vertrouwen en persoonlijke verantwoordelijkheid."

Het eigen geluk

Wat het ook betreft, in alles staat de mens centraal. Het is de geestelijk verzorgers er niet om te doen het moreel van de soldaat of het standaard van Defensie op te krikken. Integendeel, het gaat hun juist om de mens die militair is en wanneer hun duidelijk wordt dat deze ongelukkig wordt binnen Defensie dan zullen zij hem voorhouden dat het primair gaat om zijn levensgeluk en dat je dat dus ook ergens anders kan vinden.

Zware eisen

Aan zijn lezing in april 1980 over het doel van vormingswerk verbond de toenmalige directeur van Beukbergen, ds. M. Jansen, een aantal slotopmerkingen waarmee hij opmerkte dat vormingswerkers hun werk alleen goed kunnen verrichten als zij goed geschoold zijn en geregeld bijgeschoold worden op het terrein van ethiek, pedagogie, andragogie, sociale psychologie en groepstechnieken.² Het spreekt voor zich dat aan de opleiding van geestelijk verzorgers hoge eisen gesteld blijven worden. Aankomend geestelijk verzorgers worden streng geselecteerd. Naast vragenlijsten, zijn er ook gesprekken met psychologen. De opleidingseisen zijn hoog. Bij hun opleiding op Beukbergen kan op vrijwillige basis gebruik worden gemaakt van de expertise van de GGZ-instelling Zon en Schild. De instelling biedt een drie maanden durende leergang klinische pastorale vorming. Het gehele vaste team van Beukbergen, dus met alle daar werkende levensovertuigingen, gaat vier keer per jaar voor intervisie naar de GGZ-instelling.

Op missie

² Beukbergen – Jubilea 2010. 100 jaar landhuis, 60 jaar vormingscentrum.

Wanneer een geestelijk verzorger meegaat op uitzending, doorloopt hij het in principe hele en zelfde opwerktraject als dat van het uit te zenden legeronderdeel. Er wordt aan missiegericht onderwijs deelgenomen en de deelnemers worden getraind. Geestelijk verzorgers draaien gewoon mee in de opdrachten. Net als hun collega's van Beukbergen, die nu op het vormingscentrum conferenties geven, dat eerder tijdens hun opleiding deden.³ Alle voorbereidingen zijn hard nodig, omdat tijdens een uitzending de begeleiding nu eenmaal een stuk moeilijker is en een geestelijk verzorger dan ook meer op zichzelf wordt teruggeworpen. Na terugkomst nemen zij onder leiding van hun collega's van Beukbergen de opgedane ervaringen met elkaar door.

Overleven

Uiteindelijk is het doel van alle voorbereidingen dat zowel geestelijk verzorgers, als ook de militairen tijdens een uitzending mentaal veerkrachtig zijn. Het is wetenschappelijk een feit dat wanneer iemand weet waarvoor hij staat, waar hij voor leeft en wat voor hem belangrijke waarden en normen zijn, hij meer veerkracht heeft en weerbaarder is tijdens een uitzending dan wanneer dat niet zo zou zijn. Hoe meer weerbaarheid en veerkracht, des te groter is de kans om zowel lichamelijk, als geestelijk 'heel' te blijven gedurende een uitzending.

Macht en Gezag

Een uniform verandert een mens en zijn houding. Wat hij daarmee uitdrukt, heeft echter niets met gezag te maken. Een bezoek aan Kamp Amersfoort en de vertoning van Das Experiment moet KMS'ers, jongeren die bij het CLAS worden opgeleid tot sergeant, bewust maken van het verschil tussen macht en gezag en ook van de tegenstelling machtsmisbruik en dienend leiderschap. Uiteindelijk moeten macht en gezag dienstbaar zijn aan een groep militairen. Binnen de hiërarchie van Defensie moet een militair weten hoe hij een persoonlijke invulling geeft aan zijn leidende rol, ook als sergeant. De puur functioneel opgeleide KMS'ers moeten beseffen dat hun deelname aan een conferentie en een rondleiding op Kamp Amersfoort nog maar het beginpunt is en het dan pas werkelijk begint.

Waarvoor je staat

Hoewel twee dagen Beukbergen maar een druppel is op een gloeiende plaat, wil het vormingscentrum niettemin de aanzet geven tot bewustwording van de eigen opvattingen over leiderschap. Dus dat gezag - ook op het niveau van de sergeant - uit moet gaan van vertrouwen en dat dit naar twee kanten moet uitwerken: vanuit en naar het gezag, vanuit de sergeant naar zijn groep en vice versa. Wanneer leidinggevend moeten reageren op een situatie, dienen zij dat te doen naar hun persoonlijke opvatting van het leiderschap. Een bezoek aan Kamp Amersfoort reikt mooie voorbeelden aan. Bijvoorbeeld dat van de bewakers. Niemand had tegen hen gezegd dat ze zo wreed moesten zijn. Ze gingen gewoon mee in de groepsdruk. Wanneer groepsdruk en groepsdwang zich laten gelden, komt het aan op *Nee* willen en kunnen zeggen. Hoe beperkt in tijd een bijeenkomst op Beukbergen ook is, er wordt de deelnemers voorgehouden te weten waarvoor ze staan en indien nodig elkaar aan te spreken op gedrag.

Goed of slecht

Het geweten is de basis van ieders functioneren. De komende aparte conferentie over gewetensvorming op Beukbergen in 2011, verwijst naar het gegeven dat praktisch ieder mens een innerlijk geweten heeft, dus een innerlijk weten van dit is goed en dat is slecht. Dat morele besef wordt gevormd door eeuwenlange tradities en samenlevingen, cultuur, en dus ook de tien geboden. Het is in onze genen opgeslagen. Hier in het westen vormt het collectieve onderbewuste ons gemeenschappelijke geweten. Behalve voorgaande begrippen, is er ook het gegeven van tolerantie en acceptatie. We tolereren veel, maar het accepteren van de ander in zijn anders zijn, is gelijkwaardiger. Tijdens conferenties op Beukbergen komt het altijd ter sprake, omdat militairen natuurlijk in een groep werken. In die collectiviteit begint het daar met de acceptatie van de verschillen. Geconfronteerd met elkaars sterke en zwakke kanten, kun je elkaar daar in steunen. Dus zo zijn acceptatie en tolerantie direct en onlosmakelijk met elkaar verbonden. Omdat een militair over het algemeen een groepsdier is, komt het dus aan op interne acceptatie en het elkaar respecteren, in plaats van elkaar de grond in te boren.

De uitzendconferenties

Uitzendingen kunnen vooraf worden gegaan door een z.g. uitzendconferentie op Beukbergen. Zeker in het kader van ISAF (de stationering van militaire NAVO-eenheden in Afghanistan) liep het aantal deelnemers aan een dergelijke bijeenkomst hoog op. Deze anderhalf tot twee dagen durende samenkomsten worden vooral benut om

³ Wanneer GV's een opleiding volgen op Beukbergen, doen ze dat eerst in een aaneengesloten periode van minstens drie jaar, waarna ze in de twee vervolgjaren zeker eenmaal op uitzending gaan.

met elkaar in gesprek te raken en aan te sturen op een wezenlijke uitwisseling van gedachten. Kijken waar zij zitten en wat hen bezig houdt. Hoe bijvoorbeeld bereid ik mij voor op een missie en daarnaast mijn thuiskomst. Nog onwennig zetten ze zich af en houden zij zich stoer. Nog onwetend van verre en afgelegen plaatsen en hoe je dan in een groep met elkaar moet leven. Vaak maanden lang en met weinig tot geen privacy.

Communiceren

Dan komt het aan op communiceren en hoe om te gaan met elkaar. Wat is hun beeld daarbij? Wat zijn hun waarden en waar staan ze voor? Jongeren in opleiding zijn vaak nog ongedurig, kunnen moeilijk stilzitten. Vaak ook is hun achtergrond heel bepalend. Die maakt hen soms kwetsbaar. De impact daarvan laat zich raden. Toch moeten ze groeien in hun zelfbewustzijn en verantwoordelijkheid om hun vak van militair goed te kunnen uitoefenen. Hoewel ze tijdens evaluaties merendeels positief zijn, blijft het lastig te peilen wat de militairen er werkelijk van meenemen en hoe ze er verder over denken.

Eenmaal thuis

Toen Miriam Grandia thuiskwam van uitzending was ze de eerste dagen even van de wereld. 'Alsof ik in een film zat. Ik was op een feestje. Iedereen vroeg van alles en ik deed mijn verhaal. Maar even later zag ik mijzelf staan met een drankje, pratend over niks. Die overgang was toen te groot. Maar het gaat snel. Soms te snel. De waan van de dag heeft je zo weer beet en duwt Afghanistan ver weg. Mijn uitzendingen naar Afghanistan behoren tot de meest waardevolle en verdiepende ervaringen van mijn leven. Je doet inzichten op. Over jezelf, over anderen. Je ziet mensen op een andere manier leven. Je ziet waar mensen toe in staat zijn, zowel positief als negatief. Je hebt internationale contacten. Je doet vriendschappen op, met collega's en met Afghanen. Eenmaal terug leer je waarden wat we hier allemaal hebben. Materieel, maar vooral immaterieel. Veiligheid is hier gewoon. Gezondheidszorg is onder handbereik. Enerzijds ben ik geduldiger geworden, anderzijds harder en ongeduldiger. Ik vraag me vaak af waar mensen zich druk om maken. Dan heb ik geen zin in gezeur over allerlei luxeprobleempjes. Kom op, kijk eens verder dan je welvaartssyndroom! Het wordt ons hier zo gemakkelijk gemaakt, dat mensen ook gemakkelijk toegeven aan hun pijntjes en ongemakjes. Daar kan ik heel fel over zijn. In Afghanistan moeten mensen uren lopen naar hun werk, ook als ze ziek zijn. Dit leven is je gegeven, kom uit je bed, maak er wat van! Wees blij met wat je hebt!'

Miriam Grandia, professional voor Vrede en Veiligheid.⁴

Terugkeerconferenties

Terugkeerconferenties hebben zo hun eigen karakter en lopen nogal eens moeizaam. Terug van de missie zijn militairen vaak gereserveerd. Er is terughoudendheid, reserve om te praten, alsof wat daar gebeurd is, hier niet gezegd mag worden. In bijvoorbeeld Afghanistan kwamen ze in een totaal andere wereld terecht. De islamitische cultuur is in niets gelijk aan die in het westen.

Vorbij de verschillen

Net wakker, even een kop koffie, sigaretje erbij en wakker worden. Hij dacht nog aan gisteravond. Op bezoek bij de wachtpost van de ASG. Daar kwam hij in gesprek met Afghanen met wie ze samenwerkten op veiligheidsgebied en die op een eigen deel van de basis leefden. Collega's dus eigenlijk. Maar wel uit een heel andere cultuur. En nieuw. Je wist nog niet precies wat je aan elkaar had. Het vertrouwen moest nog groeien.

Ze hadden hem uitgenodigd voor de thee. Jij bent van huis, wij zijn van huis. We moeten er samen wat van maken, hadden ze gezegd. Er werd thee gezet, er werd meloen gesneden. In de koelte van de avond hadden ze samen op het dak van de wachtpost gezeten en gepraat. De wat oudere mannen voerden het woord, de jongeren luisterden stil op een afstandje. Ze hadden gesproken over de hoop op echte vrede in Afghanistan. De hoop op een toekomst voor hun kinderen. Een beetje standaardgesprek. De oorlog bracht voor beiden gevaar met zich mee. Het gesprek werd persoonlijker. De Afghaan z'n vrouw maakte zich veel zorgen. Een van de andere mannen had kleine kinderen, net als hijzelf en een paar dagen daarvoor

⁴ Tussen front en thuiskomst, verhalen van loyaliteit en loslaten, liefde en verlies. O.a. Miriam Grandia; professional voor vrede en veiligheid. (Henk Fonteyn/Kees van der Zwaard — ISBN 978 09 435 1640

had hij zijn zoontje aan de telefoon gehad. "Wanneer kom je thuis, papa?" De man was geroerd toen hij erover vertelde. Hij eigenlijk ook. Ineens kwam het besef dat ze juist de meest basale dingen deelden en hierdoor ineens minder vreemden voor elkaar waren. Natuurlijk, iedereen had zijn eigen cultuur, zijn eigen groep, zijn eigen opdrachten. Zijn eigen agenda misschien ook wel. Maar toch Het doel was gemeenschappelijk. Een veilig en welvarend Afghanistan. En de prijs die ze ervoor betaalden ook. Weg van thuis, risico lopen. Bezorgde families. Voorbij de verschillen aan elkaar gelijk. Deze Afghanen en hij.⁵

Wie zal het weten

Vaak hebben de terugkomers het vooral over de hele sterke band die ze met elkaar kregen tijdens de missie. Verder zijn ze vaak terughoudend over wat er werkelijk gebeurde en waarover ze verder niet willen praten. Hun missie bracht hen naar een totaal andere wereld waar het soms heel moeilijk was om zich staande te houden met de vragen die dan bovenkwamen en leefden. Gevoelens van eenzaamheid, maar ook die van irritatie, woede en heel soms agressie. Het is soms makkelijker daarover niet, dan wel te praten. Hoe ze samen beschietingen meemaakten en samen onder vuur lagen. Ook hoe ze samen een collega verloren en afschuwelijke verwondingen zagen. Het team van Beukbergen beseft heel goed welke verschrikkelijke ervaringen mannen en vrouwen op missie mee kunnen maken en ook dat die door henzelf veroorzaakt kunnen zijn. Juist die dubbelheid bepaalt het militaire leven.

Mijn droom

Niemand luisterde. Mensen vroegen wel naar mijn ervaringen en dan vertelde ik wel wat. Maar voor ik uitgepraat was, ging het gesprek al weer over iets anders. Niemand vroeg door. Niemand luisterde. Ook dat maakte me boos. Vraag dan niks. Al gauw vertelde ik niets meer, want 'je snapt het toch niet'. Zo bekte ik mijn moeder af. Zij was geschokt door wie ik was geworden en dat zei ze ook. Ik vond dat maar aanstellerij. Dat jaar trouwde ik. Op de video zie je een hypomaan persoon met een blik in zijn ogen die niet op een bruiloft past. Ik heb duizend behandelingen gehad. Nu ben ik uitbehandeld en moet ik accepteren wat ik heb: ergens in mijn hersens zit iets niet goed. Maar ik kan er nu enigszins mee omgaan. Als ik gillend en zwetend wakker word, ga ik het bed uit, eet een boterham met pindakaas, kijk naar het journaal en ga weer slapen. Mijn droom. 'Ik wil nooit meer van mijn leven schulden hebben, ik wil dat mijn kinderen het goed hebben, dat ze me vertrouwen als baken en thuishaven; ik wil Sonja het leven geven, dat ze verdient. Ik droom ervan om een keer een goede nachtrust te genieten, om een dag zonder angst te leven, geen oorlog meer in mijn hoofd. Ik droom ervan om mens te zijn.

Peter Bercx, gewond maar niet verslagen.⁶

De omschakeling

Behalve dat het daar vaak over gaat, zijn militairen ook aardig positief over die missie daar, van wat de Nederlanders daar doen, zoals aan opbouw, scholen en bruggen en het contact met de lokale bevolking. De meesten vinden het ook echt heel jammer en moeten ook mentaal echt omschakelen, dat wij daar nu weg zijn. Ze hadden zich ingesteld er naar toe te gaan en daar iets te gaan betekenen. Nu valt dat weg. De vragen daarover laten zich niet verdringen. Maar dat komt eventueel pas na een maand of drie, vier, nog niet meteen. Wat wel wat iets scheelt, is dat ze ook eerst naar Kreta gaan, waar ze in het kader van adaptatie dus een paar dagen stoom kunnen afblazen. Na een groeps gesprek - onder leiding van een duo bestaande uit een ervaren militair en een hulpverlener als bijvoorbeeld een geestelijke verzorger, psycholoog of bedrijfsmaatschappelijk werker - gaan ze weer naar huis.

Nazorg

De nazorg voor onze militairen is goed te noemen. Wereldwijd ligt het percentage PTSS (Posttraumatisch stress syndroom) op 10 procent, bij de Nederlanders is dat 3 procent. Drie procent van de duizend is evengoed toch het grote aantal van dertig personen. Voor ooit uitgezonden militairen is het heel belangrijk met elkaar in contact te

⁵ Verschreven uit Peukverhalen, vijf maanden Uruzgan van Raadvrouw Ingeborg Takken, Dienst Humanistische Geestelijke Verzorging Krijgsmacht.

⁶ Tussen front en thuiskomst, verhalen van loyaliteit en loslaten, liefde en verlies. O.a. Peter Bercx. (Henk Fonteyn/Kees van der Zwaard — ISBN 978 90 435 16402)

blijven en te blijven praten; de psycholoog of geestelijke verzorger zijn daartoe altijd bereid, om zoveel mogelijk te voorkomen dat nooit geuite en opgekropte en niet verwerkte ervaringen pas na jaren naar boven komen. Komt het dan zover, dan is er vaak geen houden meer aan en gaan alsnog levens totaal op hun kop. Het is verbazingwekkend als je bijvoorbeeld in Doorn tijdens samenkomsten op 'de Basis' ziet wat er onder de Nieuw-Guinea jongens nog allemaal speelt. Wat in ieder geval helpt, is het hebben van een sterk sociaal netwerk, dus een goede relatie thuis en vrienden. De Diensten Geestelijke Verzorging (DGV) dragen niet alleen bij aan het (geestelijk) welbevinden van onlangs uitgezonden militairen, maar ook aan het overige Defensiepersoneel en het thuisfront.

FLO-conferenties bij dienstverlating

Mensen die tijdens een missie voor de samenleving het moeilijke en gevaarlijke werk doen, hebben recht op maatschappelijke erkenning en betrokkenheid. Ze hebben recht op een systeem van zorg dat hun de beste kansen biedt om als mens 'heel' te blijven gedurende en ook na de actieve loopbaan. Wanneer men met Functioneel Leeftijdsontslag (FLO) gaat, worden in het kader hiervan al bijna 35 jaar met veel succes conferenties aangeboden aan het Luchtmachtpersoneel. Sinds zeven jaar ook aan het personeel van de Landmacht en van de Marechaussee en sinds ruim vier jaar uiteindelijk ook aan het Marinepersoneel, waarbij overigens nadrukkelijk eveneens de partners worden uitgenodigd.

Scharniermomenten

Daarmee is toen een belangrijk deel van de doelstelling van Beukbergen bereikt, namelijk het krijgsmachtbreed aanbieden van conferenties bij 'scharniermomenten', in dit geval bij dienstverlating. Het beproefde conferentieprogramma, waarin vooral de partners van de militairen een belangrijke rol vervullen, wordt regelmatig met nieuwe werkvormen aangevuld, terwijl de rode draad blijft: terugblikken, stilstaan en vooruitkijken om samen met een goed gevoel afscheid te nemen van 'het uniform'. De driedaagse FLO-conferentie wordt begeleid door eigen GV'ers uit de verschillende krijgsmachtdelen, samen met GV'ers van Beukbergen.

Vredessoldaat

In veel landen is ruzie. Over van alles; over eten en drinken, maar ook over geloven. Jordi weet het van zijn vader. Als ruzies groot worden, gaan mensen vechten. Soldaten moeten dan vrede maken. Jordi z'n vader was vredessoldaat in een ver land. Jordi is nog maar een negenjarig kind. Donker haar met krullen en een guitig gezicht. Hij woont met z'n ouders in een leuke buurt.

Nadat zijn vader thuiskwam uit het verre land had hij vrij en tijd genoeg om Jordi naar school te brengen. Andere ouders hebben haast. Wanneer hun kind in de klas zit, moeten ze gauw aan het werk. Jordi z'n vader heeft vrij en moet uitrusten. Hij wordt moe van veel denken. Er was zo veel ruzie, dat mensen gingen vechten. Soms doodden ze zelfs elkaar. Vrede brengen was heel moeilijk en gevaarlijk werk.

Al was het nog zo ver weg, Jordi z'n vader kan niets vergeten. Z'n hoofd zit boordevol met wat hij zag en hoorde. Alsof hij daar nog is, in plaats van thuis. 's Nachts loopt hij op en schrikt om niets. Dan laat hij zich vallen, kruipt over de grond en probeert zich te verstoppen. Zó bang is hij dan! Zo was papa eerder nooit.

Jordi en zijn moeder kunnen zijn vader niet troosten. Hij loopt steeds huilend weg. Zijn moeder vertelt Jordi waarom papa zo vaak bang is, zweet en trilt. Waarom hij steeds achterom kijkt, angstig is in treinen en bussen en soms zo benauwd is, dat hij bijna stikt. Waarom hij over een gewond meisje praat op de grond, terwijl Jordi haar helemaal niet ziet. Net zo als dat zijn vader vuur wil uittrappen dat er helmaal niet is. Doodsbang en doodeng.

Papa gaat nooit met mama mee op bezoek bij familie en vrienden. Praten over koekjes en mooie auto's vindt hij niets. Papa denkt steeds aan de grote mensen en kinderen die hij pijn zag lijden. Ver weg in een vreemd land. Het houdt nooit op in zijn hoofd. Andere mensen begrijpen hem niet en willen liever niet meer langskomen. Terwijl hij juist zo aardig is! Net

⁷ Verschreven uit 'Mijn papa was soldaat in een ver land.' Ron de Vos Uitgeverij Début – Rijswijk. ISBN 978-90-807241-6-7

*als vroeger! Maar nu is alles anders. Niet alleen voor hem.*⁷

Kamp Amersfoort

Zoals ook al vermeld in haar Jaarschrift 2008, werkt Beukbergen al weer jaren samen met de Stichting Nationaal Monument Kamp Amersfoort. Die samenwerking kwam tot stand op initiatief van het voormalige staf lid op Beukbergen en luchtmachtpredikant ds. R.H.L. Fechner. Hij wilde rond 1994 Kamp Amersfoort graag inzetten als levend stukje uit het verleden, bekend als de predikant was met het kamp uit de verhalen van zijn moeder en zijn grootvader. De directe oplossing in de zin van een toepassing van zijn idee werd toen echter nog niet gevonden. Praktisch kwam het zover in 2000, toen dominee Fechner als staf lid op Beukbergen kwam als luchtmachtpredikant. In dat jaar zocht hij contact met de gedenkplaats en sprak met Cees Biezeveld.

Samenwerking

De toenmalige directeur van Kamp Amersfoort en medeoprichter van de stichting, vertelde aan Rob Fechner over hetzelfde idee dat zijn collega legerpredikant/publicist dominee Henk G. Fonteyn, toen GV-er in Hilversum, al meermaals naar hem uitgesproken had. Een ontmoeting tussen beide predikanten mondde uit in een enthousiaste samenwerking.

Ethische dilemma's

Nu werkte dominee Fechner zijn ideeën verder uit op Beukbergen in een conferentie-leer-model, speciaal gericht op enerzijds het verleden, anderzijds gericht op normvervaging, herkenning daarvan, ethische dilemma's tussen het individu en de groep met betrekking tot normvervaging, het Ik en de groep en de glijdende moraal binnen een gesloten gemeenschap. Na een try-out en grondige evaluatie werd dit een vast onderdeel in de conferenties van de KMS (school voor onderofficieren te Weert en nu onderdeel van de Koninklijke Defensie Academie) en de Kmar conferenties voor hun onderofficierenopleiding op Beukbergen. Het speciale boekje dat de collega's Fechner en Fonteyn in 2005 in samenwerking met Kamp Amersfoort samenstelden, gemaakt aan de hand waarvan ethische dilemma's aan bod kunnen komen tijdens de rondleidingen aan genoemde groepen, wordt nog steeds gebruikt en is geënt op reacties van bezoekende militairen.⁸

Vanuit de kiem naar het heden

De samenwerking met de gedenkplaats is extra interessant vanwege de kiem van het vormingswerk, die in een concentratiekamp in Duitsland ligt en daar ontstond uit het initiatief van een aantal dominees om met militairen mee te gaan in hun krijgsgevangenschap om hen zo geestelijk te kunnen ondersteunen. De gedenkplaats wil de oorlogsherinnering aan het Kamp en degenen die daar vastzaten en omkwamen in stand houden. De samenwerking resulteert in het rondleiden van groepen militairen die op Beukbergen aan een conferentie deelnemen. Aan militairen wordt de fraaie brochure met als titel "Een rondleiding voor militairen" uitgereikt en een korte introductiefilm getoond over Kamp Amersfoort en de relatie met Beukbergen. Als motivatie staat in het projectplan geschreven: "Uniform, macht en middel kunnen aanleiding vormen tot ontsporingen van allerlei aard."

Tegenwicht

De plek van Kamp Amersfoort vormt een les uit het verleden. Ervaring leert dat het doorgeven van het verleden en het verwijzen naar de lessen die aan de hand daarvan kunnen worden geleerd, een goede voedingsbodem vormen voor de persoonlijkheidsvorming van vandaag en het handelen van morgen. Dit kan een tegenwicht vormen in de bedreigingen die uitgaan van een gesloten bedrijfscultuur met een voedingsbodem voor machocultuur, gekoppeld aan de spanningen en maatschappelijke isolatie bij zware belastingen zoals tijdens vredesmissies en de verwerking van daarbij opgelopen traumatisering."

Blijven anticiperen

Al met al mag duidelijk zijn dat Beukbergen met al zijn eigen ervaring een geheel eigen beroep doet op Kamp Amersfoort en op al de mogelijkheden en deskundigheid van de gedenkplaats. Zowel Beukbergen, als Kamp Amersfoort beseffen dat stil gestaan moet blijven worden bij de geschiedenis, maar dat het ook nodig is om in beweging te blijven bij het ontwikkelen en actualiseren van programma's ten einde te kunnen anticiperen op de onderwerpen die aan de orde zijn bij de eerder genoemde bijeenkomsten.

⁸ In samenwerking met Beukbergen zijn ook een aantal voorlichtings-DVD's gemaakt, die wisselend of van te voren op Beukbergen getoond worden of op de gedenkplaats, voorafgaande aan een rondleiding.

Wat betekent Beukbergen voor de Directeur Personeelsbeleid van de HDP

"Ik waardeer het Vormingscenter Beukbergen, dat onderdak biedt aan alle Geestelijk Verzorgers (GV'ers) die Defensie rijk is, bijzonder. Niet alleen biedt het onderdak aan de vertegenwoordigers van de religies met een christelijke of humanistische grondslag, maar anno 2010 ook aan de Joodse, Hindoeïstische en Islamitische GV'ers. Beukbergen staat voor mij symbool voor gezamenlijkheid, vorming, integratie en zorg voor het Defensiepersoneel. Als Directeur Personeelsbeleid ben ik enorm blij dat binnen Defensie de mogelijkheid bestaat om van Beukbergen gebruik te kunnen maken als Vormingscenter. Ik 'zeg' dat met enige reserve in de wetenschap dat we als organisatie aan de vooravond staan van grote bezuinigingen .

Zoals uit dit artikel ook duidelijk blijkt, is Beukbergen niet meer weg te denken uit de vorming- en scholingprogramma's van onze militairen. Ik hecht er erg veel waarde aan dat we naast de specifieke opleidingen voor militairen, die we vaak de 'harde' kant van de training & opleiding noemen, ook de 'zachte' kant van de militair ontwikkelen. Daarmee bedoel ik dat wij een holistische vorming nastreven en wij ook een gewetensontwikkelingsprogramma, ethiektraining en sociaal leiderschapmodules aan de jonge militair willen aanbieden. De afgelopen jaren is mij wel heel duidelijk geworden – dat meld ik zo stellig mede op basis van wat ikzelf heb geconstateerd als Contingentscommandant in Afghanistan – dat dit deel van de ontwikkeling enorm veel vruchten heeft afgeworpen bij het uitvoeren van de taken tijdens ernstmissies, in dit geval ISAF. Beukbergen is in de voorbereiding op een dergelijke missie een uitstekend instrument gebleken. Beukbergen heeft haar dienst ruimschoots bewezen. Dat blijkt ook uit de waarderingcijfers van de militairen, de hoofdgebruikers."

Directeur Personeelsbeleid van de HDP
Commandeur Henk Itzig Heine

Met speciale dank aan Henk Wind, gids bij Kamp Amersfoort en oud-geestelijk verzorger en ds. Ruurd van der Weg, predikant-directeur Vormingscentrum DGV Beukbergen

2010 © Karel Kreuning